

Wim de Hoop: 'Er zijn geen problemen met de waterkwaliteit onder derogatiebedrijven'

6 november 2022

„Voor het beoordelen van de waterkwaliteit kijkt de overheid alleen naar gebiedscijfers”, aldus Wim de Hoop, zelfstandig adviseur bij het Kenniscentrum voor Groene Groei. „En dat is in het nadeel van de derogatiebedrijven. Er zijn namelijk geen problemen met de waterkwaliteit onder derogatiebedrijven. Op melkveebedrijven spoelt nauwelijks stikstof uit. Dit probleem doet zich met name voor op de akkerbouwbedrijven op de zand- en lössgronden.”

De Hoop presenteerde zijn bevindingen tijdens een door de DDB georganiseerd symposium over waterkwaliteit voorafgaand aan de vakbeurs in Hardenberg (OV).

Akkerbouwbedrijven kunnen niet deelnemen aan derogatie. En toch zorgen de cijfers van deze bedrijven ervoor dat Brussel geen nieuwe derogatievergunning af wil geven, stelt De Hoop. Hij vraagt zich af waarom Nederland dit niet duidelijker communiceert aan de Europese Commissie (EC). „We moeten veel nauwkeuriger aantonen dat wat de boer doet ook daadwerkelijk overeenkomt met de waterkwaliteit. En daarvoor moet het meetnet worden uitgebreid met een koppeling tussen de nitraatmeting en het boerenbedrijf.”

Weinig Europees vertrouwen

„Nederland geniet weinig vertrouwen in Europa”, vertelt De Hoop. „Nederland heeft heel veel middelenvoorschriften, maar dat zijn allemaal voornemens in plaats van concrete acties. Dat wekt weinig vertrouwen in Europa en heeft er toe bijgedragen dat de EC uiteindelijk een streep door de derogatievergunning heeft gezet.” Om het vertrouwen van Europa terug te winnen stelde Schouten het addendum op bij het zevende Actieprogramma Nitraat. „En dat addendum vormt nu de basis van de voorschriften die de EC opstelde voor het afbouwen van de derogatie”, aldus De Hoop.

Meer kosten, meer CO₂-uitstoot en een hoger energieverbruik

De Hoop maakte met een eigen berekening een inschatting van de extra kosten als gevolg van het afschaffen van de derogatie. Daarbij gaat hij uit van een toename in af te zetten mest van 13 miljoen ton en een stijging van de mestafzetprijzen met 5 euro naar 12,5 euro per ton. Ook telt hij de kosten mee voor extra kunstmestaankoop. Voor de melkveehouderij bedragen de extra kosten 258 miljoen euro en voor de varkenshouderij becijferde De Hoop 70 miljoen euro aan extra kosten, wat uiteindelijk neerkomt op een totale kostenstijging voor de hele veehouderij van 328 miljoen euro per jaar.

Het bedrag dat de overheid beschikbaar stelt om de veehouders tegemoet te komen is vastgesteld op 139 miljoen euro. „Dat is niet meer dan een druppel op een gloeiende plaat”, aldus De Hoop. „Akkerbouwers daarentegen kunnen juist profiteren van de extra runderdrijfmest die op de markt komt. Zij hebben straks de touwtjes stevig in handen. En dat voordeel kan voor de hele akkerbouwsector oplopen tot 131 miljoen euro.”

Mineralenstoffenbalans kan positieve bijdrage leveren

De Hoop, in het verleden werkzaam bij het LEI en nauw betrokken bij de invoering en uitvoering van Minas, ziet veel voordelen voor het opnieuw invoeren van een mineralenstoffenbalans. „In de Minas-periode nam de ammoniak- en nitraatmissie 40 procent af. En dat laat zien dat doelvoorschriften prima werken”, stelt De Hoop. Minas bood veehouders de mogelijkheid bemestingsruimte die in het ene jaar onbenut bleef, een jaar later alsnog te benutten. Waardoor veehouders makkelijker in konden spelen op weersinvloeden. In droge jaren reden veehouders dan minder mest uit. En daarmee creëerden ze extra bemestingsruimte voor de groeizame jaren. „Het voorkwam dat boeren alleen maar mest uitreden om hun mestplaatsingsruimte optimaal te benutten”, aldus De Hoop.

Onbedoelde neveneffecten

Het afbouwen en uiteindelijke beëindigen van de derogatie brengt een paar onbedoelde neveneffecten met zich mee. De verwachting is dat boeren meer kunstmest gaan gebruiken, wat zorgt voor meer CO₂-uitstoot, meer transportbewegingen en een hoger energieverbruik.

Daar komt nog eens bij dat Minas jaren geleden al aantoonde dat niet het gebruik van dierlijke mest, maar juist het gebruik van kunstmest de meeste nitraatuitspoeling veroorzaakt. „Uit metingen van het landelijk meetnetwerk uit die tijd valt duidelijk af te leiden dat bedrijven die veel dierlijke mest en weinig kunstmest gebruikten minder nitraat in het grond- en oppervlaktewater hadden dan bedrijven die juist veel kunstmest en weinig dierlijke mest gebruikten”, haalt De Hoop aan. Een belangrijke vraag die nu nog openstaat, is, volgens De Hoop: wat kunnen we daarmee in Brussel?

Vragen die overblijven na evaluatie van de aanpak van het ministerie van Landbouw

- Waarom heeft Nederland voorafgaand aan het derogatieverzoek geen vergelijking gemaakt van de mogelijke beleidsscenario's. Middelenvoorschriften versus doelvoorschriften in de vorm van Minas 2.0.
- Waarom zijn de gebruiksnormen van bouwland op zand- en lössgrond niet per direct aangescherpt en waarom is Nederland niet overgegaan tot het invoeren van bijvoorbeeld een Stoffenbalans, een soort Minas 2.0?
- Waarom is er geen rekening-courantsysteem ingevoerd voor de gebruiksnormen? Want juist dan zou de sector in droge jaren minder bemesten en in vruchtbare jaren meer.
- Waarom is er geen gewasderogatie ingevoerd?
- Waarom wordt er in de aanvullende eisen rondom derogatie geen enkele aandacht besteed aan het gebruik van kunstmest en de mogelijkheden van precisiebemesting?
- Waarom is het behoud van derogatie niet gekoppeld aan het oplossen van het stikstofprobleem?
- Biedt een andere aanpak, aansluitend bij de EU Green Deal, een kans om derogatie op termijn terug te krijgen?

Afschaffen derogatie: de gevolgen op een rij

- Het mestoverschot neemt gigantisch toe. Op de derogatiebedrijven ligt de toename rond de 13 miljoen ton mest per jaar.

- De kosten voor de melkveehouderij lopen hoog op, door extra mestafzet, hogere mestafzetprijzen en de aankoop van kunstmest en kunstmestvervangers. Ook in de varkenshouderij nemen de kosten voor mestafzet toe. Alleen de akkerbouw profiteert, terwijl akkerbouwers de veroorzakers zijn van de te hoge nitraatconcentraties op zandgrond.
- Meer aankoop van kunstmest betekent een toename van de emissie bij zowel de productie als de aanwending van kunstmest. En tegelijkertijd is er meer energie nodig om alle mest te kunnen verwerken.
- Afschaffen van derogatie leidt niet tot een verbetering van de nitraatconcentraties, maar wel tot het aanscherpen van de gebruiksnormen.
- Met een Stoffenbalans voor zowel de veehouderij als de akkerbouw en/of het aanscherpen van de gebruiksnormen kan de nitraatconcentratie in het water afnemen, waarna het opnieuw aanvragen van derogatie tot de mogelijkheden behoort. In deze nieuwe derogatie is het zelfs mogelijk de gebruiksruijme te vergroten en de kunstmestnorm te verlagen.
- Het invoeren van Minas 2.0 met financiële stimulans biedt meer kansen en meer perspectief voor de landbouw, biedt minder stikstofemissie en maakt het opnieuw invoeren van derogatie mogelijk.

Tekst: Hermien van der Aa